

IN BUREN

Met paard en wagen over de Vennoot

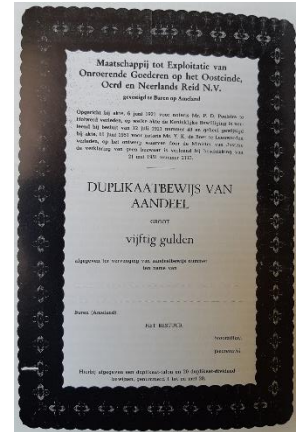
Het is een prachtige zomerdag en opa Sippelaar heeft zin om met de paarden erop uit te gaan. Het probleem is dat hij geen rijtuig of koets heeft, maar alleen een arrenslee. Tja, wat nu? Hij belt Annet Boelens en bestelt een rit met paard en wagen. Dan haalt hij tante Trijn op, vervolgens Tim en Tamara en daarna gaan ze door naar Buren. Tante Trijn straalt! Ze gaan een tocht maken over de Vennoot, een gebied dat het eigendom is van de boeren van Buren. In dit gebied kun je nog zien hoe Ameland er in vroegere tijden uit zag, voordat de dijk werd aangelegd. De Waddenzee stroomt nog binnen via kleine en grote sluffers zoals de Zinkesloot en de Oerdsloot. Op die grote vlakke laten de boeren van Buren schapen, paarden en koeien grazen. Dat is al eeuwen zo. De inwoners van Buren hadden 'skó'stiënrecht' (schoorsteenrecht). In Buren kende men de stelregel: *ZIJ DIE EEN JAAR LANG EEN ROKENDE SCHOORSTEEN IN BUREN HEBBEN ZIJN GERECHTIGD HUN VEE OP DE GRIE TE LATEN WEIDEN.*

Drie dorpjes zijn er niet meer.

Het gebied op het oostelijk deel van Ameland is één en al natuur. Maar toch was dit niet altijd zo. Er waren dorpjes in dit gebied, Oerd en Oldhuis en aan de zuidkant Swartwolde. Door vaak voorkomende stormvloed en zandverstuivingen zijn deze dorpjes verdwenen. Toen de dorpjes nog bestonden, voor 1550, had de abt van Foswerd

(klooster dicht bij Ferwerd) en bezittingen. De monniken werkten op het land en ze bouwden samen met de dorpelingen aan de toen nog lage dijkjes. Alle velden werden begraasd door dieren van dorpelingen. Dit gebeurde onder begeleiding van meerdere hoeders (herders), zoals dat op deze markegronden (eigendom van iedereen) al in de tijd van de vroege Germanen gebruikelijk was. In 1581 kregen de heersers over Ameland, de familie van de Cammingha's, het in handen en verhuurden het aan de boeren terug. Toen het eiland werd verkocht aan Prinses Amalia van Nassau, een voorouder van onze Koning Willem Alexander, moesten de inwoners van Buren met papieren aantonen dat het hun eigendom was. Er kwam ruzie van tussen de eigenaresse en de gebruikers van de grond, die vonden dat het een gezamenlijk eigendom was. Inmiddels was Ameland geen 'vrije heerlijkheid' meer, maar hoorde het sinds 1795 bij Nederland.

In 1920 zijn er 560 aandelen uitgegeven van 50 gulden per stuk. Daarmee werden de aandeelhouders eigenaar van dit gebied en konden ze vrij dieren naar de Vennoot brengen om te laten grazen. De volledige naam voor deze organisatie van boeren is 'Maatschappij tot exploitatie van Onroerende goederen op het Oostende, Oerd en Neerlandsch Reid te Buren op Ameland'. De paarden, koeien en schapen zijn eigendom van de aandeelhouders.

Terwijl Annet op de bok vertelt over het gebied en tante Trijn aanwijst waar vroeger haar moeder nog de schapen hoedde, draven ze de Kooiweg over richting de Kooiplaats. Dan slaan ze linksaf. Het terrein waar de paarden los lopen is afgesloten met een hek. Tim en Tamara springen van de wagen om het open te doen en zorgvuldig weer af te sluiten. Het terrein waar ze nu komen is niet geëgaliseerd, de paarden rennen wel over een pad, maar de omgeving is vol van kleine duinen en dalen. Naast het pad blijft een scholekster gewoon op haar nest broeden als ze passeren. Over sommige slenken en sloten zijn sterke stalen bruggetjes gebouwd waar het vee, maar ook de hoeder op zijn brommer, overheen kunnen om naar een nieuw stuk weiland of een drinkdôbbe te komen.

De kudde paarden.

Plotseling draait Tim, die voor bij Annet op de bok zit, zich om: “Kijk, voor ons, er komt een kudde paarden op ons af!” En inderdaad, daar komt vanachter een hoge duin een kudde paarden aan galopperen. Annet lijkt niet bang te worden en opa en tante Trijn ook niet. Tamara en Tim weten niet of dit wel goed komt, het zijn zeker twintig paarden en dat in volle galop. “Ze kennen mijn paarden”, legt Annet uit. “Ze komen even kijken bij ons.” “Is het geen prachtig gezicht?” vraagt opa. “Die paarden in volle galop in de duinen?” Maar nu komen ze echt op hen toegestormd. Hoe moet dit aflopen? Annet blijft echter rustig door mennen en de paarden rennen langs hen verder, sommigen lopen een eindje mee. Het zijn Friese zwarte paarden, maar ze zijn nog jong. “Ze kennen de wagen en mij, maar vooral kennen ze mijn beide paarden. Veulens weten al snel welke van de paarden bij hen horen en onthouden dat ook voor de rest van hun leven.”

Hoeder Theo Beijaard vertelt.

Dan nadert er een man op een brommer: “Dat is de hoeder”, zegt opa. Theo Beijaard, de hoeder, komt naast hen rijden en ze stappen even uit om een praatje te maken. Wat doet een hoeder eigenlijk? Opa Sippelaar weet nog dat de hoeder lang geleden koeien moesten vangen om naar de stier te brengen. “Je moest wel heel hard kunnen lopen om dat te kunnen”, herinnert opa zich. Daar moet Theo Beijaard om lachen, hij legt uit: “Dat is niet meer zo. Hier lopen geen melkkoeien meer, alleen nog koeien, die gefokt worden voor vlees. Op de Vennoot lopen veel schapen met hun lammeren, die houd ik goed in de gaten, de lammeren kunnen maden hebben, de moederschapen hebben soms uierontsteking. Ik behandel de dieren zelf als ik dat kan, maar als dat niet lukt dan bel ik de dierenarts en breng ze voor in de weide, zodat die niet helemaal het veld in hoeft om ze te onderzoeken. Ik onderhoud ook de omheining, een groot gedeelte daarvan heb ik al nieuw gemaakt. Natuurlijk let ik ook op de paarden. Heel belangrijk is het om de waterstanden in de gaten te houden. Het gebied is door de gaswinning flink gezakt. Bij een waterstand van 1.47 + loopt de kwelder al onder water en moet ik de dieren naar een hoger gelegen gebied drijven. Vroegere hoeders hoefden dat pas te doen als er een waterstand van 1.80 + werd aangekondigd. Ik woon in Nes, vlakbij de Oude Steiger. Als de steiger bijna onder water loopt, moet ik razendsnel naar de beesten om ze op te drijven, dan heb ik daar nog maar 20 minuten de tijd voor. Maar Rijkswaterstaat geeft verhoging van de waterstanden meestal al vroeg door. Het gebeurt steeds vaker dat ik het vee naar hoger gelegen plaatsen moet drijven, veel vaker dan vroeger.”

Bijzonder gezonde dieren door de geneeskrachtige kruiden.

Tante Trijn vertelt: “De runderen, schapen en lammeren, die hier hun voedsel zoeken zijn bijzonder gezond. Op de kwelder zijn ze de hele dag in beweging om voedsel te zoeken en zijn daardoor slank. Bovendien kunnen ze eten van geneeskrachtige kruiden, die hier groeien. Vroeger verzamelden de vrouwen deze kruiden. Ze werden verkocht aan apothekers in Amsterdam, maar de vrouwen gebruikten zelf de kruiden ook als medicijnen. Geen wonder dat beroemde restaurants heel graag lamsvlees inkopen van dieren die op deze kwelders hebben gegraasd.”

Toa'd zoeken op de toa'dplakken.

Vrouwen en kinderen zochten vroeger ook de koemest en droogden die, door ze om te draaien en rechtop te zetten in de zon. Het werd toa'd genoemd. Tante Trijn hoorde de verhalen nog van haar moeder: “De mensen waren ontzettend arm. Hoeders waren vaak kinderen, die geen schoenen of klompen hadden. Je snapt wel hoe koud het was ‘s morgens vroeg en ‘s avonds om op blote voeten de koeien te hoeden. Als een koe verse koeienmest poepte, gingen de hoeders erin staan, zodat hun voeten opwarmden. De gedroogde toa'd werd gebruikt als brandstof om te koken en te verwarmen in de woningen. Als het mooi opgedroogde plakken waren, werd de toa'd opgestapeld bewaard op zolder.”

Pas op dat de paarden niet ontsnappen.

Bij het Vennootshek wil Annet Boelens de weide weer verlaten. Ze vraagt Tim en Tamara het hek voor haar te openen. Op een afstandje rennen er nog een paar paarden met hen mee. "Let op," maant Annet, "doe het hek snel dicht als ik erdoor ben. Anders ontsnappen de paarden." Als het hek open is, komen de jonge paarden inderdaad aan galopperen, maar Tim en Tamara zijn hen voor. Langs een pad en het strand gaan ze terug naar de Stal van Buren, waar de paarden weer worden uitgespannen. Wat was het een mooie rit! Ze gaan snel weer eens terug naar het prachtige terrein van de Vennoot.

Met dank aan Geb Kienstra, Theo Beijaard en Jeannette Nobel – de Jong.

Voor dit artikel werd het boek geraadpleegd: Van Boerenstand tot Vennoot te Buren op Ameland van P. Heslinga.

